

כתרי תורה

לק"י • חג שבועות ופרשת נשא ה'תש"פ ב'של"א • גליון ו'
• הגות והלכה בפרשת השבוע במשנת רבותינו גאוני תימן זיע"א

כתר מלכות – מאן מלכי רבנן

רבי יעקב ב"ר שלום מנולי זלה"ה
מח"ס הקיצו רננו – ט' סיון תשד"מ
רבי דוד ב"ר צאלח הלוי זלה"ה
רב מחוז חידאן וק. עקרון – י' סיון תשכ"ו
רבי ישעיה ב"ר שלום משורר זלה"ה
אב"ד פתח תקוה – י' סיון תשנ"ח
רבי יחיאל ב"ר משה יצחק הלוי זלה"ה
ראב"ד תימן – י"א סיון תרצ"ב
רבי שלום ב"ר משה תנעמי זלה"ה
מח"ס מורה צדק – י"ג סיון תשט"ז

לרפואת הגאון הרב חיים מימון ב"ר שלמה נהרי שליט"א
והרב חזקיהו אליהו אליעזר בן תורת שליט"א בתוך שאר חולי ישראל

כתר של"א"ש

איתא במדרש הגדול רבי יצחק אומר יברכך בגוף, וישמרך מיצר רע. וכן הוא אומר כי ה' יהיה בכסלך ושמר רגלך מלכד (משלי י"ג, כ"ז). וכ"ה בספרי. והדברים תמוהים, ראשית, היכן מצינו ברכה על ענינים רוחניים, וכפי ששמעתי משמו של מרן ראש הישיבה בעל אילת השחר זלה"ה, כי על עניני הרוח והמצוות צריך האדם לעמול בעצמו שזוהי מטרת ירידת הנשמה לעולם, ומדוע נתברך כאן שישמרנו מיצה"ר. ועוד, יש להעיר על הפסוק המובא ממשלי, הלא הוא ספא דקרא בני תורתני אל תשכח וכו' בני אל ילזו מעיניך וכו' אז תלך לבטח דרכך וכו', והיינו שהאדם השם ארחותיו ונשמר מדרך לא טובה ינהג עמו ה' באותה מידה וישמרנו מן החטא, אך שתבוא זו כברכה בפני עצמה אתמהה. ועוד, מה בא רבי יצחק להוסיף במקרא זה שהביא, מה שלא הוצרך שם בשאר דרשות הפסוק. ונראה בס"ד לבאר, בהקדים דברי רש"י על פסוק זה יברכך, שיתברכו נכסיו. וישמרך, שלא יבואו עליך שודדים ליטול ממונך. שנותן מתנה לעבדו אינו יכול לשומרו מכל אדם, וכיון שבאים ליסטים עליו ונוטלין אותה ממנו, מה הנאה יש לו במתנה זו. אבל הקב"ה הוא הנותן הוא השומר. ונראה דאין זה ברכה נוספת, אלא מוכרחת לברכת הנכסים, כי הנה ברכת הנכסים טומנת הפסד בחובה שהרי אמרו חז"ל (אבות ב' ז') מרבה נכסים מרבה דאגה, שירא שמא יבואו עליו ליסטים ויהרגוהו או שמא יטילו עליו מיסים וארנוניות, לכך הוסיף הקב"ה לברכו בשמירה על נכסיו שלא ידאג מכל אלו.

מעתה גם כאן יש לומר כן, אחר שאמר יברכך בגוף יש לחוש שמא יגיע לבבחינת וישמן ישורון ויבעט, וכמו שאמר אותו רועה לשמעון הצדיק (נדרים ט, ב) נסתכלתי בבבואה שלי ופחו עלי יצרי וביקש לטורדני מן העולם, לכך באה הברכה כהשלמה לברכת הגוף. ונראה שזה מה שבא רבי יצחק להוסיף, כי ברכה זו אינה אלא במי ששומר עצמו מלכד ונזהר מן החטא או ישמרנו השי"ת שלא ייכשל מחמת ברכת הגוף.

ימות הקיץ הבעל"ט המשופעים בפירות ותבואה ושפע ברכה, הינם ימי עבודה שלא תזוח דעתנו עלינו מחמתם, ואז נזכה גם לברכה ושמירה עליונה, ברוח ובגשם. בברכת תזכו לשנים רבות ולמועדים טובים ושבת שלום. ידידכם, אביחי שרעבי.

כתר ההלכה

הגאון הרב נתנאל עומיסי שליט"א
מרבני בית ההוראה 'פעולת צדיק'
עירוב תבשילין כשאינו צריך לבשל

אן יו"ט שחל להיות בער"ש, כמו שחל השנה שבועות בער"ש, ישנם רבים שאינם מבשלים ביו"ט וכל תבשילי השבת כבר מוכנים מערב יו"ט, אך עדיין יש לדון האם הם חייבים להניח עירוב תבשילין, שהרי צריכים להדליק נרות שבת. הנה דבר זה תלוי ועומד במחלוקת הראשונים האם יש חיוב לערב בשביל הדלקת הנר (רא"ש ביצה פ"ב סימן ט"ז) או שחכמים תקנו ערוב על בישול ואפיה בלבד והדלקת הנר מותרת בלא עירוב (רמב"ם פ"ו ה"ח מהלכות יו"ט שלא הזכיר הדלקת הנר בנוסח העירוב). וסתם מרן הש"ע (סימן תקכ"ז סעיף י"ט) כהרמב"ם, ובשם י"א הביא את דעת הרא"ש, ולפ"ז מי שאינו נצרך לבשל מיו"ט לשבת, יערב בלא ברכה (כף החיים ס"ק קי"ג). ולדידן כתב השת"ז (ס"ק ל"ה) לעניין דיעבד כגון מי שלא הניח עירוב תבשילין שמותר הוא בהדלקת הנר כהרמב"ם. אך מאידך, נראה דלכתחילה אנו חוששים לדעת הרא"ש ולכן בנוסח העירוב אומרים אנו "בהדין עירובא יהא שרי לן וכו' ולאדלוקי שרגא", בהדין וכו'. והוראת מרן שליט"א כי מי שברור לו שלא יזדקק לבשל מיו"ט לשבת, יערב בלא ברכה. אמנם עצה טובה שיבשל ביו"ט ביצה לכבוד שבת ואז יכול לערב בברכה. אכן, יזהר שתאכל הביצה בשבת, דאל"כ נמצא שבישל ביו"ט שלא לצורך.

חיוב ברכות התורה לניעור כל הלילה

ב) נחלקו הראשונים האם מתחדש חיוב ברכות התורה בכל יום, ואף אם לא ישן (ר"ת בתוס' ברכות יא: ד"ה שכבר) או שמא רק אם הפסיק ע"י שינת קבע, מתחדש החיוב (שו"ת הרא"ש כלל ד' סימן א'). ומרן הש"ע פסק כהרא"ש (סימן מ"ז סעיף י"ג) ואך מאידך כתב (שם סעיף י"א) שנהגו כר"ת, וכן נראה ממה שכתב לעניין הניעור בלילה (שם סעיף י"ב) שהלילה הולך אחר היום שעבר ואין צריך לברך משמע שבעלות השחר יברך (פ"ח סימן מ"ז סעיף ח', מאמר מרדכי ס"ק י"ג). ולמעשה, דעת מהרי"ץ (עץ חיים ח"ב דף מו.) שמנהיגו כר"ת. ובענף חיים (ח"א אות ו') הביא את דברי המג"א (סימן תצ"ד ס"ק י"ב) שישמע מאחר שישן, ונראה שבא לחוש לשיטת הרא"ש, כיון שלא הכריע בזה מרן. ובבית מדרשו של מרן שליט"א היו מחזירים אחר מי שישן שינת קבע, אלא שדבר זה גרם בושה למי שישן, ולכן הורה שאין צורך לחזר אחר מי שישן אלא כל אחד יברך לעצמו בעיקר הדין.

כיסוי הכלה קודם החופה ע"י החתן

ג) המנהג הנפוץ כיום בחתונות, שקודם הכניסה לחופה, מוליכים את החתן אל בין הנשים לכסות את פני הכלה. ומנהג זה נהגו בו האשכנזים ע"פ הרמ"א (אבן העזר סימן נ"ה סעיף א') שכתב דפריסת ההינומא על ראש הכלה נקראת חופה. ויש שנהגו שהרב הוא שמכסה את פני הכלה (קיצור שלחן ערוך סי' קמ"ז ס"ג) ולפ"ז, אינו מטעם חופה אלא לצניעות וכן דעת הט"ז (שם סק"ב) והדגול מרבבה (יו"ד סימן שמ"ב) דאין כיסוי הכלה נחשב חופה. ונראה כיון דקו"ל דחופה היינו יחוד (ש"ע אבן העזר סי' נ"ה סעיף א') וכיסוי הכלה הוא משום צניעות, הרי שעדיף טפי להימנע ממנהג זה ולא להיכנס בין הנשים המקושטות בעת הזאת. וכבר מצינו למרן החפץ חיים זצ"ל שכתב לעניין ריקוד בתערובת (אהבת חסד ח"ג פ"ג בהערה) "ובאמת אתפלא על המחותרים איך מניחים דבר פריצות על שמחת בנייהם, הלא ידוע שעיקר הענין תלוי בכל הפעולה שאדם עושה אם הש"י מתדבק עמו עם הפעולה ההיא אז בודאי יצליח בה ואם ח"ו הקב"ה מתרחק אז ממנו לשוא יהיה כל עמלו". עכ"ל. וכתב מרן שליט"א בשע"ה (אהע"ז ח"ב עמוד קי"ג הערה רכ"ו) שנודע לו שאף הכלות הצנועות מתביישות מאד ממעמד זה. מאידך, יש כלות המייחלות לרגע זה וע"כ יש ליענין להן בדרך פשרה שלכל הפחות כסא הכלה יהא מונח קרוב למחיצה כדי שלא יהא צורך להכנס הרבה לבין הנשים.

תרגום פסוקי ברכת כהנים במשנת רבותינו

לא נמצא תרגום פסוקי ברכת כהנים

א) כתב בעל מרפא לשון (ו, כ"ד) 'בכל ספרי תימן הקדמוניות לא נמצא תרגום על ג' פסוקים אלו יברכך יאר ישא וכ"כ השל"ה (מסכת שבת פרק נר מצוה אות י"ד) בשם רבינו יונה ז"ל (ברכות ד, ב מדה"ר) ובשם סידור מהר"ר היר"ץ ז"ל (בתפלת שמונת עשרה, בד"ה קבלה) שאין תרגום לג' פסוקים אלו וכו'. גם הרב בעל נור אלצילאם ז"ל כתב שאין לה תרגום כלל ע"ש עכ"ל. וכן כתב בספר העתים (ס"י קס"ט) בשם רב האיי גאון. וכן מבואר בחי הרמ"ך (פ"ב מהלכות תפילה ה"ב) על הרמב"ם. וכן הביא בנתינה לגר (פס"כ"ג) בשם בעל אוהב גר. וקצ"ע לפי"ז מדוע נמנית ברכת כהנים בכלל המקראות שאין מתרגמין, הלא כלל אין לה תרגום. ובאמת בשל"ה שם הוסיף 'אע"ג דאית ליה תרגום כמו שנמצא בחומשים שלנו תרגום על אלה הפסוקים, אפשר שזה התרגום אינו מקובל מסיני, ומ"מ מספקא ליה בזה 'אולי הוא תרגום מקובל, ולא היה מגולה בימי רבינו יונה'. אך דחאו בעל מרפא לשון, כי אדרבה מלשון התרגום הנדפס בחומשין הוכיח שאינו מתרגום כל התורה 'שכן דבריו מגומגמים, שתרגם יאר ה' פניו, ינהר ה' שכינתיה, וכן ישא ה' פניו יקביל ה' שכינתיה. ואין פעלים אלו ינהר יקביל, נופלים על מדת שכינתיה כפי הלשון בייחס אל האדם' דהיינו שא"א לייחס פעולות אלו אל השכינה שהיא מידה ממידותיו של הקבה. ויתירה מזו כתב 'וכמעט שיש במשמעותו פירוד בין הדברים ח"ו שמשמעותו שהשם של אדני" דבר בפני עצמו ושם שכינתיה דבר בפני עצמו, ולא נמצא בכל התרגום כיוצא בזה'. וע' לקמן אות ד' ויעו"ש שכתב דאם היה מתרגם ינהר ה' סבר אפיה לוותר, היה הלשון מתובל ומפורש יפה. אכן בנתינה לגר דחה נוסחא זו, דאין מדרך אונקלוס לתרגם בלא הרחקת ההגשמה, ואכמ"ל.

ג' ביאורים מדוע דווקא פסוקים אלו לא תורגמו

ב) וכתב בעל מדרש מאור האפילה, כי הטעם שלא תרגם אונקלוס פסוקים אלו משום שהוקשה לו איך לפרש תיבת 'ישא', כמבואר בגמרא (כה, ב) שמטעם זה אינם מתרגמים. ונהיינו שלא יאמרו 'כי השם נושא פנים לישראל ואינו נוקם ממי שממרה במצותיו, וכתב שאין לפניו לא עוולה ולא שכחה ולא משא פנים ולא מקח שוחד', כלשון רבינו יונתן מלוניל, ואינן יודעין שכדאין הן ישראל לשאת להם פנים, כיעו"י בפירש"י והר"ן שם. ויעו"י עוד במדרש הגדול כאן. ומשום כך אין מתרגמים את כל העניין כי אם ישמיטו דווקא תיבה זו כל שכן שהיו מעיינים מה שלא תרגם בזה, כלון הריטב"א שם. וכ"כ בעל אוהב גר. אכן כבר תמהו בעל מרפא לשון ובעל נתינה לגר, מאי שנא ממעשה ראובן ומעשה העגל האמורים ג"כ שם במשנה שאין מתרגמין ויש עליהם תרגום, אלא שאינם מתרגמין בציבור. ג) ונראה לבאר בכונת מדרש אור האפילה דחלוקים שאר המקראות שאין מתרגמים, שהם משום כבודם של ראובן ואהרן, דלא חיישינן שמא יעיינו הע"ה מעצמם, שהרי אף אם יעיינו שמא יגיעו לחקר האמת, וכמש"כ בספר העיתים "ואשר שם לבו בלשון התרגום, מתבונן לעצמו בטעמיהן", ורק בציבור שהוא בזיון גדול חיישינן. אך ברכת כהנים שהטעם תלוי ביסודי האמונה, שכביכול הוא יתברך נושא פנים, וה' אלוקים אמת, מרחיקין אנו החשש עד לקצה, שמא כאשר יעיינו לא ירדו לחקר העניין כראוי, לכך לא רצה אונקלוס לתרגמם. ד) ובעל מרפא לשון ביאר, דכיון שפסוקים אלו לא ניתנו לתרגום בציבור, וגם אינם נקראין בכל לשון אלא בלה"ק, לכך לא הוצרך בהם תרגום מעולם ונהביאור, דחיישינן שמא יטעו לאומרה בלשון ארמי. ומה ששאר הדברים שנקראין רק בלה"ק כגון מקרא בכורים כן תורגמו, היינו מחמת שאין בזה כדי לבטל תקנת תרגום קריאה"ת, אבל כאן שממילא בטלה אין לנו לפרשה. ובמהדור"ק של המרפא לשון (הובאה בעריכת שלחן ס"י רפ"ה סעיף ח') כתב שהוצרכו כדי ללמוד מהם כמה דינים, אך פסוקי ברכת כהנים אין בהם דינים. ועוד ביאר, דכיון שעיקר מצוות ברכת כהנים להזכיר השם ככתבו ולא בכינויו (כמבואר בסוטה לח, א) ואין דרך התרגום להזכירו אלא דרך כינויו לכך נמנע מלתרגמה כלל. יעו"ש.

צורת קריאת שמורת למעשה

ד) בשל"ה כתב שיש לקרוא פסוקים אלו ג"פ מקרא, כמ"ש רבינו יונה והמרדכי (פ"ק דברכות סימן י"ז) בשיטת רש"י לגבי עטרות ודיבון שאין להם תרגום. וכן הביא ממהר"ר היר"ץ, 'ברכנו בברכה המשולשת, לדעתנו משולשת בתורה היינו משום דלית ליה תרגום, וצריך לשלש המקרא'. ועוד דקדק השל"ה מדאמר 'המשולשת הכתובה על ידי משה' ולא על ידי 'המתרגם'. אכן כבר העיר בעל מרפא לשון שאין טעם לשלש המקרא בברכת כהנים, כי אינו דומה עטרות ודיבון שהם שמות המקומות וממילא נודמן להיות המקרא בסגנון אחד עם התרגום. משא"כ כאן שניתן לתרגם ולפרש ובדווקא לא תורגמו מהטעמים דלעיל, אין כאן תרגום אלא מקרא. ולכך כתב כי טוב לקרות תחילה כל פסוקי פרשה זו מתחלת דבר אל אהרן עד ואני אברכם, שנים מקרא. ואח"כ יתרגם כל פסוקים אלו ביחד ויאמר כך, מליל עם אהרן וכו' כד יימר להו, יברכך ה' וכו' וישם לך שלום, וישוון את ברכת שמי וכו', שבאופן זה אינו ככופל המקרא ג"פ אלא מפרש העניין. והוסיף השל"ה וכ"כ בעל מרפא לשון שאח"כ יקרא התרגום המובא בחומשין שמא הוא תרגום העיקרי.

כתר שם טוב - מדרכי רבותינו

תולדות רבינו יחיאל ב"ר משה יצחק הלוי זלה"ה ראש גולת תימן בדור האחרון ידועים ומפורסמים, ועל כולנה בארבעת כרכי איש ימיני (שערך נינו הגאון הרב אבירן יצחק הלוי שליט"א), וראיתי להביא ממה שכתוב (מדרש דוד גליון ג' עמ' י'), כי הגה"צ רבי דוד יהודיוף (שהיה בקי גדול בהליכותיהם וארחות חייהם של גדולי עדת קודש תימן) חתנו של סבא קדישא סידנא בבא סאלי זכר צדיקים לברכה היה מתבטא, על גודל תקיפותו וכוחו של רבינו כי אילולא שלחה ההשגחה העליונה את גדול הדור, הגאון האדיר, גדול מרבן שמו, מארי יחיאל יצחק הלוי זיע"א לעמוד בפרץ כצור חלמיש כנגד המסיתים והמהרסים, מי יודע מה היה עולה בגורל יהדות תימן.

אך מאידך ידועים גודל ענוותנותו ועוצם רגישותו לזולת, כמו ששמעתי מהגרא"ת כהן שליט"א בשם אביו הרב שלום אפרים זצ"ל, כי מחמת עיסוקיו הרבה של רבינו בצרכי ציבור וקרבנות למלכות פעמים רבות היה נצרך לצאת מבית הכנסת מוקדם מיד לאחר החזרה להתייצב לפני האימאם, ורצו אנשי בית הכנסת להתפלל תפילה אחת בק"ר כדי שלא יפסיד את סיום התפילה, אך רבינו לא נתן להם לנהוג כך באמרו מי אני שיפסידו כל הקהל את חזרת התפילה מחמתי. ועוד סיפר לי בשם הרבנית אשת כמוהר"ח כסאר ע"ה כי מחמת רוב עיסוקיו בצרכי ציבור פעמים שהיה נצרך כמוהר"ר יחיאל לצאת ממסיבות חתנים וכדומה באמצען ומי רואה אותו יוצא ואינו יוצא, ושבתה השמחה, אך משראה כך רבינו התיישב באמצע הדרך ולעיתים אף באמצע המדרגות, ולא המשיך ללכת עד שיחזרו כל הקהל למסיבה לכבוד בעלי השמחה.